

Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка

Конкурс
«Від студентського самоврядування –
до самоврядування громад»

МЕНЕДЖМЕНТ ВИХОВАННЯ АКТИВНОЇ ЖИТТЄВОЇ ПОЗИЦІЇ
МОЛОДІ У СТУДЕНТСЬКОМУ САМОВРЯДУВАННІ

Виконала:

студентка природничого факультету
групи П-55

Полтавського національного
педагогічного університету імені
В.Г.Короленка

Шульга Ірина Анатоліївна

Науковий керівник:

Доктор педагогічних наук,
Професор Гриньова М.В.

Полтава 2012

**МЕНЕДЖМЕНТ ВИХОВАННЯ АКТИВНОЇ ЖИТТЄВОЇ ПОЗИЦІЇ
МОЛОДІ У СТУДЕНТСЬКОМУ САМОВРЯДУВАННІ
ЗМІСТ**

ВСТУП.....	2
РОЗДІЛ 1. ВИХОВАННЯ ЖИТТЄВОЇ ПОЗИЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ – АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА ОРГАНІВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ	5
1.1 Поняття про життєву позицію студентської молоді	5
1.2 Роль студентського самоврядування у вихованні активної життєвої позиції молоді	9
РОЗДІЛ 2. ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИХОВАННЯ СОЦІАЛЬНО-АКТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДІ У СТУДЕНТСЬКОМУ САМОВРЯДУВАННІ	15
2.1 Досвід роботи вищих навчальних закладів м. Полтави по вихованню соціально-активної особистості студентів в системі студентського самоврядування	15
2.2 Моніторинг студентської молоді щодо формування активної життєвої позиції	26
ВИСНОВКИ	41
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	43
ДОДАТКИ.....	46

ВСТУП

Постановка проблеми. Соціальні перетворення, які відбуваються на сучасному історичному етапі розвитку українського суспільства, а також економічні, політичні й соціальні складності й протиріччя, що характерні для перехідного періоду, актуалізують необхідність комплексного дослідження проблем, пов'язаних з визначенням оптимальних умов і чинників, що забезпечують динамічність зростання соціально значущих проявів активності підростаючого покоління, відтворюючих в єдності позитивну спрямованість його взаємодії з суспільством. Проблема суспільно значущої активності набуває особливої актуальності в ситуаціях, коли в масштабах держави здійснюється докорінна перебудова соціальних взаємовідносин її громадян. Саме в цей час до активної суспільно-політичної і громадської діяльності залучаються широкі верстви населення і соціальні групи, внаслідок чого ця активність стає реальністю повсякденної життєдіяльності суспільства. Природно, що успішність здійснення економічних, політичних і соціальних перетворень безпосередньо залежить від того, наскільки кожний громадянин своєчасно і свідомо зуміє оцінити їх перевагу, визначити своє місце у спільному творчому процесі, спрямованому на досягнення поставлених цілей, активно включитися в нього.

Аналіз досліджень і публікацій. У контексті означеної проблематики особливої уваги набувають питання, які є відправними в обґрунтуванні інтегрованої характеристики особистості сучасної молодої людини, визначаючи не тільки найбільш значущі якості, а й рушійні мотиви, внутрішню логіку її соціально спрямованої життєдіяльності. У теоретико-експериментальних дослідженнях вітчизняних і зарубіжних соціологів, психологів, соціальних психологів такою інтегральною характеристикою особистості визнана її активна життєва позиція, хоча у розкритті цього поняття виявляються неоднозначні підходи. Так, у працях Р.Ануфрієвої, О. Головахи, О. Донченко, О. Злобіної, М. Кирилової, Л. Сохань та ін. проблема активної життєвої позиції

особистості вивчається в контексті розробки теоретичних і методологічних проблем розвитку стилів її життєдіяльності, яка у широкому розумінні розглядається авторами як специфічний вид соціальної творчості в різних галузях людської діяльності, що має велику перспективу, особливо у плані становлення образу життя.

В обґрунтуванні означеної проблеми дослідники посилаються на те, що кожна людина, знаходячись у постійному контакті з оточуючим середовищем, не просто пристосовується до його обставин, а й активно впливає на них, перетворює їх відповідно до своїх цілей. Як наслідок, у неї виникає необхідність здійснювати акт свідомого вибору життєвої позиції, діяти відповідно до цього вибору, усвідомлювати відповідальність за вибір тих або інших поглядів, прийняття певних рішень, здійснення їх на практиці й отриманні результати і наслідки. Отже, життєва позиція може бути визначена як стійка, внутрішньо усвідомлювана система поглядів людини на життя, на свою діяльність, а також система ставлення її до суспільства, до інших людей, до самої себе, яке зумовлене домінуючими соціальними цінностями. За свідченням авторів, ця комплексна характеристика багатоаспектної діяльності людини визначає спрямованість її свідомості й поведінки, а також установку, що визначає її діяльність, ставлення до справи, вибір цілей і засобів їх досягнення. В активній життєвій позиції, на їх думку, фіксується якісна визначеність, цілісність особистості, в якій діалектично поєднані різні, часто суперечливі сторони.

У дослідженні В. Соколова проблема активної життєвої позиції розглядається в єдності з комплексним вивченням особливостей розвитку моральної цілісності особистості. У зв'язку з цим життєва позиція в узагальненій формі визначається автором як певним чином організована єдність духовного і практичного. У духовному вона детермінована всією системою переконань особистості, провідними рисами її характеру і силою волі, психологічними особливостями. Основою життєвої позиції особистості виступають її ціннісні орієнтації. Аксиологічний аспект життєвої позиції

визначає вибір особистістю цілей, дій, готовність, інтенсивність спрямованості до них, зумовлює найбільш прийнятні способи досягнення цих цілей, оцінює результати дій. Активна життєва позиція, зазначає автор, є ядром цілісності особистості та її найбільш вірогідним критерієм. Як вважає В. Соколов, у теоретичному плані й особливо у конкретно-соціологічному аналізі життєвої позиції людей необхідно враховувати ту обставину, що вона може проявлятися в усіх сферах життєдіяльності: трудовій, політичній, соціальній, побутовій, у сфері культури, пізнання тощо. Активна життєва позиція виступає у вигляді будь-якої окремої, поодинокі позиції: професійної, власне громадянської, наукової, естетичної тощо. Ці окремі позиції, з одного боку, визначаються тими ж критеріями, що і загальна позиція особистості (насамперед інтегративністю духовного й практичного), з іншого боку, відрізняються характерними особливостями, зумовленими конкретним “полем” їх прояву. Проте в усіх випадках поодинокі позиція є вираженням загальної, яка і визначається поняттям “активна життєва позиція”.

РОЗДІЛ 1

ВИХОВАННЯ ЖИТТЄВОЇ ПОЗИЦІЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ – АКТУАЛЬНА ПРОБЛЕМА ОРГАНІВ СТУДЕНТСЬКОГО САМОВРЯДУВАННЯ

1.1 Поняття про життєву позицію студентської молоді

Сучасні вітчизняні соціологи (В. Андрущенко, В. Волович, Г. Головченко, М. Горlach, М. Дяченко, В. Кремень, І. Прокопенко), визначаючи активну життєву позицію молоді як багатоаспектну функціонально-динамічну якість, що інтегрує і регулює структуру особистості та забезпечує певний рівень її включеності до життєдіяльності як суб'єкта свого життєвого шляху і способу життя, зосереджують увагу на тому, що ця якість найбільш повно виявляється й оцінюється у зв'язках людини із суспільством. З огляду на це суспільно значуща активність у найбільшій мірі характеризує соціальну сутність особистості, виражає спрямованість й інтенсивність її відносин із суспільством. Як вважають автори, зміст, спрямованість й інтенсивність активності особистості зумовлені, насамперед, особливостями певного етапу розвитку суспільства. На їх думку, розвиток соціальної активності відбувається за такими основними напрямками: залучення максимальної кількості людей до активної участі у розбудові нового суспільства, підвищення ступеня активності кожного громадянина; поширення сфери прояву суспільно значущої активності (не тільки у сфері економіки, політики, виробництва, а й у сфері науки, освіти, культури, побуту тощо); підвищення якості самої активності (зростання прояву суспільно значущої ініціативи, творче ставлення до справи тощо). З огляду на це, структуру соціальної особистості, за визначенням соціологів, може бути подано як єдність і взаємозв'язок трьох її компонентів: включеність особистості в соціальне середовище (соціальний статус, соціальні ролі); спрямованість особистості (система цінностей, ціннісних орієнтацій, мотивів); життєвий контроль (система життєвих планів, цілей, сфер діяльності особистості) [5].

У психологічній і соціально-психологічній літературі (Б. Ананьєв, Г. Андреєва, І. Бех, Л. Божович, Л. Виготський, В. Войтко, О. Леонтєв, В. Мухіна, В. Небиліцин, Л. Орбан-Лембрик, С. Рубінштейн, Л. Столяренко, Д. Узнадзе, В. Ядов) життєва позиція особистості розглядається, в одних випадках, як складне, інтегральне, цілісне утворення, в інших – у вигляді окремих аспектів означеної проблеми, пов'язаних із ставленням людини до оточуючого середовища, соціальною спрямованістю її діяльності й поведінки тощо. Так, Б. Ананьєв вважає, що життєва позиція особистості як суб'єкта суспільної діяльності й поведінки є складною системою, що включає: ставлення людини до суспільства в цілому і спільностей, до яких вона належить, до праці, людей, самої себе; установок і мотивів, якими вона керується у своїй діяльності; цілей і цінностей, на які спрямована ця діяльність. Означене поняття відтворює прояви діяльнісної сутності людини, наділеної свідомістю і здатністю приймати рішення, обирати певну лінію поведінки, так або інакше оцінювати, а отже, так або інакше ставитися до зовнішнього світу. Як підкреслює автор, все це – характеристики особистості, які визначають її світогляд, життєву спрямованість, суспільну поведінку, основні тенденції розвитку. Сукупність цих властивостей особистості, що постійно реалізується в суспільній поведінці, закріплюється в образі її життя [8].

Соціальними цінностями вважаються переконання, які поділяються суспільством або соціальною групою щодо цілей, що необхідно досягти, а також тих основних шляхів і засобів, які ведуть до цих цілей. Соціальні цінності є найважливішим компонентом системи соціальної регуляції поведінки людини, соціальної групи, суспільства в цілому, який забезпечує мотивацію їх життя і діяльності. Ціннісні орієнтації – це особливе суб'єктивне, індивідуалізоване й мотивоване відтворення у психіці й свідомості людини, соціальної групи цінностей суспільства на конкретному етапі історичного розвитку. Ціннісні орієнтації дають можливість особистості, соціальній групі систематизувати об'єкти соціальної дійсності й мотиви поведінки за їх значущістю, а також виконують функції стимулів у досягненні поставлених

цілей і регуляторів соціальної поведінки. Ціннісні орієнтації в контексті життєвої позиції особистості – це усвідомлення абсолютної цінності культурного, духовного і суспільного життя людини. Відповідь на питання: заради чого? – передбачає визначення ціннісного ставлення, яке покладено в основу дії, вчинку, діяльності, життя в цілому. Так, гуманістично зорієнтована індивідуальність, яка володіє високим ступенем розвитку духовності, інтелекту, моральних і естетичних почуттів завжди буде сприяти поширенню можливостей виходу з будь-яких складних станів суспільства, підвищувати рівень життєздатності означеної соціальної системи, її стійкість і темпи розвитку.

На думку І. Беха, термін “особистісні цінності” є більш точним порівняно з вживаним у соціологічній літературі поняттям “ціннісні орієнтації”, оскільки саме з ним пов’язується опанування певною мірою суспільних цінностей, отже за ним закріплюється значущість, особистісний смисл конкретних об’єктів, подій, явищ тощо. З огляду на це перспективним слід вважати той методологічний підхід, який розглядає природу особистісної цінності як суб’єкт-об’єктне утворення, що належить водночас як суб’єктові, так і об’єктивному життєвому світові. Тому, генезис, структуру і функції ціннісної системи особистості можна правильно зрозуміти за умови нехтування у процесі її дослідження споглядальним трактуванням людської свідомості й активного ставлення до реальної дійсності. Як підкреслює автор, соціально ціннісна система, укорінюючись у структурі самосвідомості особистості, виступає як необхідна установка – морально значуща і відповідально активна. Саме вона і є єдиною соціокультурною основою перетворення внутрішніх можливостей особистості в реальність здійснюваних нею вчинків і духовно-моральної поведінки в цілому [1, с. 23–29].

Наведені характеристики існуючих у сучасній літературі підходів дослідників до визначення суттєвих ознак позиції особистості свідчать про те, що в них не існує принципових розбіжностей. Разом вони збагачують уявлення як про стійку усвідомлювану систему поглядів, уявлень, цінностей, ціннісних

орієнтацій, установок, визначаючих вибіркове ставлення людини до предметів і явищ соціального середовища, активізуючи її суспільно значущу діяльність і поведінку. Важливою якісною ознакою життєвої позиції особистості є те, що вона неодмінно поступово збагачується у процесі опанування дійсності й активної участі в суспільній діяльності. Разом з тим принципові її характеристики – ціннісні орієнтації, переконання, цільові установки, потреби у творчій діяльності, спрямованість соціальної поведінки зберігають свою стабільність.

Становлення, формування і розвиток життєвої позиції, як і особистості в цілому, – складний і тривалий процес, успішність здійснення якого залежить від певних соціальних чинників і умов, безпосередньо або опосередковано впливаючих на нього. Означене положення має безпосереднє відношення і до формування життєвої позиції. За свідченням існуючих досліджень, особистість, усвідомлюючи економічні, політичні, правові, моральні вимоги суспільства як об'єктивну соціальну необхідність, сама формує свою життєву позицію. Вільний вибір своєї життєвої позиції зумовлюється не тільки складеними умовами буття, соціальними інтересами особистості, втіленими в її ідеали, переконання, почуття обов'язку, відповідальності. Свобода вибору позиції саме і полягає в перетворенні зовнішніх нормативних вимог у внутрішні потреби й погляди особистості, суспільні цінності – у власні ціннісні орієнтації, керуючись якими вона сама визначає лінію свого стилю життя. Разом з тим, воно не зменшує первинної і визначальної ролі впливу об'єктивних чинників, насамперед, соціального середовища, процесів соціалізації і виховання на формування як активної життєвої позиції, так і особистості в цілому.

1.2 Роль студентського самоврядування у вихованні активної життєвої позиції молоді

Майбутнє України, її історична перспектива багато в чому обумовлені соціальним самопочуттям молоді, її орієнтирами. Тому формування творчої молоді нерозривно пов'язане із відродженням нації, демократизацією та гуманізацією суспільства, поглибленням самоврядування народу, що передбачає висунення молоді на керівну роботу в різних сферах управління й виробництва. Це зумовлює новий підхід до виховання студентської спільноти. Виникла потреба у формуванні такої особистості, яка б могла розв'язувати як щоденні, так і масштабні завдання, що забезпечують не просто виживання, а прогрес нації. Такою наукою управління для студентів є участь у студентському самоврядуванні.

Виховання студентів - один з головних складових педагогіки вищої школи. Радянська система виховання у вищій школі під ідеологічним впливом комуністичної моралі формувала здебільшого конформну особистість. Після проголошення незалежності України і звільнення від ідеологічного тиску партійних органів та комсомолу у вищих навчальних закладах деякі викладачі та керівники взагалі перестали згадувати про необхідність виховання студентів С.Д. Смирнов слушно звертає увагу на те, що в кулуарах вищої школи пролунали запитання: «Чи потрібно виховувати дорослих?», «Чи варто і коректно це робити?» [17].

У системі функціонування виховного середовища студентське самоврядування, є невід'ємною складовою всієї факультетської системи управління, що сприяє вдосконаленню навчальної, науково-дослідної і виховної роботи зі студентами і реалізовує найважливіші функції організації студентського життя. Актуальність вдосконалення моделі студентського самоврядування впливає з вимог гуманізації і демократизації внутрішньовузівської діяльності відповідно до традицій вищої школи, Закону України про Вищу освіту. Особливо вона зросла останніми роками у зв'язку з

природним ослабленням офіційного державного впливу на студентське середовище і, відповідно необхідністю активнішого включення самого студентства до питань вдосконалення всіх сторін його життєдіяльності.

Студентське самоврядування - це спосіб організації життя студентського колективу, який реалізується у залученні всіх його членів до планування, організації, контролю і підбиття підсумків навчальної та суспільно корисної праці. Основна мета самоврядування - виховувати у молоді активну життєву позицію, готувати до дійової участі в демократичному управлінні суспільством.

Якщо розглядати самоврядування в цілому, то у кожному навчальному закладі орган студентського управління (не залежно від форми організації та структури) повинен сприяти реалізації наступних факторів: виробленню в студентів організаторських навичок, розвитку їхньої соціальної активності; вихованню у студентів вміння співпрацювати на принципах рівності, гласності, відкритості; формуванню у студентів таких якостей, як: відповідальність за доручену справу, колектив; принциповість - уміння критикувати і належним чином сприймати критику, давати об'єктивну оцінку власним вчинкам і вчинкам людей, що оточують; самостійність, готовність залежно від конкретних умов знаходити правильні рішення, долати труднощі; ініціативність, уміння вносити в будь-яку справу свої зусилля, думки, пропозиції, створювати умови самоактуалізації особистості [4, 6].

В атмосфері психологічного комфорту, творчого спілкування члени студентського самоврядування пізнають ази організаторської майстерності, що формують ділові якості лідера. Студенти вчаться правильно й раціонально розподіляти свій час, планувати роботу, приймати раціональні рішення, підтримувати впевненість у собі, досягати ділових успіхів. Якихось спеціальних готових "рецептів" підвищення соціальної активності студентів не існує, однак вже давно визріло бачення реальних шляхів щодо цього, як і необхідності створення відповідних умов у навчальних закладах. У процесі роботи зі студентством, органам студентського самоврядування обов'язково необхідно звертати увагу на такі фактори: врахування потреб, запитів,

особливостей, фізіологічних можливостей сучасної молоді; зростаюче прагнення молоді до самостійності в думках та діях; критичне ставлення до негативних тенденцій та явищ у студентському житті; дисгармонію у свідомості й поведінці певної частки студентів.

Студентське самоврядування має на меті через широко розвинену систему своїх органів залучити студентів у різноманітну, глибоко змістовну діяльність колективу, суспільства. Важливий принцип студентського самоврядування "Самі вирішили - самі зробили - самі відповідаємо".

Важливе значення для підвищення ефективності студентського самоврядування має дотримання таких умов: забезпечення самостійності, ініціативності, свободи вибору та відповідальності на основі оновлення форм самоврядування студентів; опора на особистісний підхід у самоврядуванні; насичення діяльності органів студентського самоврядування творчими справами, програмами, проектами, перспективами зростання і самовдосконалення молоді на основі самоорганізації та саморегуляції.

Завдання студентського самоврядування полягає в тому, щоб допомогти студентам та аспірантам в їхній науковій, професійній та громадській роботі, налагодити побут та дозвілля студентів у студмістечках, посприяти в організації відпочинку, підготовці соціально активної особистості до майбутньої професійної діяльності тощо. А найважливіше завдання студентського самоврядування полягає в захисті інтересів студентів і аспірантів та їх узгодженні з інтересами адміністрації вищих навчальних закладів і держави. Активність особистості студента проявляється в творчості, вольових актах, спілкуванні, навчанні, активній життєвій позиції, принциповості, послідовності у відстоюванні своїх поглядів. Як діяльності, так і активності властива наявність мети, але діяльність при цьому характеризується як свідоме перетворення навколишнього середовища [11].

Студентське самоврядування здатне служити генератором багатьох соціально значимих змін у взаємовідносинах конкретної людини і суспільства, міжінституціональних зв'язків, в створенні громадянського суспільства. На

нашу точку зору, одним з найголовніших пріоритетів в роботі студентського самоврядування повинно бути виховання соціальної активності студента як майбутнього вчителя. В цьому контексті великий потенціал студентське самоврядування має в області особистісного саморозвитку. Цей процес, включаючи і прояв соціальної активності, носить виключно добровільний характер. Студент має бути готовий до необхідності прийняти на себе відповідальність за внутрішні зміни. Для цього у нього повинні сформуватися певні потреби, які носять актуальний для суспільства характер. Тільки в цьому випадку можна передбачати, що особистість захоче їх задовольнити і включиться для цього у соціально значиму діяльність.

Серед основних причин прояву активної життєвої позиції студентів виділимо три типи мотивів залучення до суспільно значимої діяльності: безпосередньо суспільні (до цих мотивів належать прагнення зробити життя близьких людей, а, можливо, і всієї референтної групи, більш цікавою, різноманітною та змістовною; вони відображають єдність суспільних та особистісних потреб); опосередковано-суспільні (вони сприяють задоволенню потреби в соціальному визнанні та самоствердженні, прагненні до завоювання поваги та авторитету); егоїстичні (тут на перший план виходять виключно особисті інтереси та стремління).

Мотивами прояву соціальної активності студента, виступають, в першу чергу, опосередковано-суспільні мотиви. Формування системи мотивів та потреб студентів, які включають в себе потреби в перетворенні себе та оточуючих, досягаються за рахунок реалізації наступних умов: здійснення соціально-направленої колективної діяльності; інтеграції діяльності студентів та викладачів, гуманістична направленість системи міжособистісних відносин в органах студентського самоврядування.

Визначаючи першу висунуту умову необхідності використання в роботі органів студентського самоврядування соціально-направленої колективної діяльності, ми спираємося на ідеї гуманістичної педагогіки. Базовою цінністю гуманістичного виховання є його орієнтація на розвиток особистості.

Характеризуючи студентське самоврядування як складову виховного середовища, ми включаємо до неї систему взаємопов'язаних виховних, культурно-просвітницьких, громадських організацій, діяльність спеціалістів різного профілю, які здійснюють допомогу в позитивному соціальному функціонуванні органів студентського самоврядування .

Активна життєва позиція є критерієм ставлення суб'єкта до конкретної сфери реальності. Практично будь-яку діяльність можна розглядати як прояв активності. Деякі автори розуміють цю активність як різновид соціальної або психічної. Прийнято виділяти ступені інтенсивності та направленості особистості на певну діяльність. Серед факторів, які визначають соціальну взаємодію, психолог Н.Н. Обозов виділяє три групи: регулюючі (свідомість та емоційно-вольова сфера); мотиваційні (сфера потреб); індивідуальні (характер, темперамент).

Ми вважаємо, що в сучасних умовах одним з найбільш активно діючих соціальних інститутів виступає студентське самоврядування, органи якого сприяють створенню умов для задоволення потреб, інтересів, формують нові стремління та прагнення. В силу своєї великої відкритості його можна вважати майже ідеальним місцем для спілкування на добровільних засадах. Особистість, яка долучилася до роботи органів студентського самоврядування, вступає одночасно в нескінченну кількість контактів з іншими учасниками, в результаті чого і виникають те відношення, які в літературі описуються як «суб'єкт-суб'єктні» або «міжособистісні» контакти.

Американські вчені Чарльз Кулі та Герберт Мід вважають, що особистість не лише адаптується до соціального середовища, але і може вплинути на життєві обставини та особисто на себе. Розглядаючи «суб'єкт-суб'єктне» відношення важливо прослідкувати діалектику зв'язку спілкування та діяльності. Хибним буде представлення про сумісну діяльність учасників студентського самоврядування лише як про сукупність індивідуальних видів діяльності, що розвиваються паралельно. В процесі спілкування відбувається формування сукупного суб'єкту діяльності та спілкування всередині органів

студентського самоврядування. Створюються підвалини для гармонізації цілей спільної діяльності, розвитку мотиваційного поля соціальної взаємодії в ній.

На основі робіт Н.Ф. Басова, Л.В. Блінова, С.А. Болгової, В.Н. Іванченко, В.А. Караковського, Н.Н. Паранчер та ін., ми визначили наступні критерії сформованості соціально-активної особистості студентів: наявність нормального рівня міжособистісної та само оціночної тривожності; сформованість соціально значимих особистісних якостей; позитивна самооцінка студентів.

На сьогоднішній день органи студентського самоврядування навчальних закладів України мають всі можливості для подальшого прогресивного розвитку . Нормативно-правова база з кожним роком дає самоврядуванню все більше і більше прав. Справа тільки за активною молоддю, яка не зважаючи ні на які впливи різних негативних факторів, завжди готова жити активним студентським життям.

РОЗДІЛ 2

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ ВИХОВАННЯ СОЦІАЛЬНО-АКТИВНОЇ ОСОБИСТОСТІ МОЛОДІ У СТУДЕНТСЬКОМУ САМОВРЯДУВАННІ

2.1 Досвід роботи вищих навчальних закладів м. Полтави по вихованню соціально-активної особистості студентів в системі студентського самоврядування

В рамках дослідно-експериментального розділу ми дослідили існуючий досвід вищих навчальних закладів міста Полтави по вихованню активної життєвої позиції студентів в системі студентського самоврядування і виявити протиріччя між педагогічною практикою та висунутими нами умовами.

Ми проаналізували роботу різних органів студентського самоврядування у Полтавському інституті економіки та менеджменту «Світоч», Полтавській державній аграрній академії, Українській медичній стоматологічній академії, Полтавському університеті економіки та торгівлі, Полтавському національному технічному університеті імені Ю. Кондратюка, Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г.Короленка та окремих факультетів.

Методами збору інформації були інтерв'ювання, анкетування, аналіз документації, включене спостереження.

Найбільш розповсюдженою формою організації виховного процесу в виші, на думку органів місцевого самоврядування, педагогів, проректорів з виховної роботи та заступників деканів з виховної роботи вивчених нами закладів, є виховний комплекс як форма інтеграції впливу на особистість студента в процесі спільної діяльності студентів та викладачів (на це вказали 51,7% опитаних викладачів). Поширені в навчальних закладах цільові (тематичні) програми (наприклад, «Тиждень вишиванки», «Від серця до серця», «Студентство без шкідливих звичок» та ін.) - 37,6%, своєрідні виховні центри -

об'єднання студентів на основі спільних інтересів (наприклад клуб, колектив художньої самодіяльності) - 54,5%. Менш поширена така форма як соціально-педагогічний проект (наприклад, моніторинг студентських проблем в мікросоціумі, створення банку соціальних ініціатив), що відмітили лише 19,3% респондентів.

Огляд та первинний аналіз діяльності органів студентського самоврядування дозволили зробити висновок про те, що більшість респондентів традиційно розглядають студентське самоврядування як засіб організації дозвілєво-розважальних заходів та чергувань по навчальному закладу і відстоювання прав студентів (81,4% та 86% відповідно), не пов'язуючи цю діяльність з розвитком особистості студента. Це пояснюється деяким формальним та архаїчним підходом викладачів та адміністрації до змісту навчально-виховного процесу, визнаючи пріоритетним лише процес навчання. При такому стані ми отримуємо актив масовиків-затійників, що має позитивний результат, але це не студентське самоврядування, а клубна діяльність в конкретному вищому навчальному закладі. Іншою формою реалізації системи студентського самоврядування на окремо взятому факультеті, як складової вищого навчального закладу, є інститут старостатів. Ця форма є історично виправданою, але зовсім не відповідною вимогам сучасного громадянського суспільства. Виховати соціально-активну особистість в таких умовах проблематично.

В 80% навчальних закладів самоврядування та участь в ньому розглядається як деяка сукупність виборних органів, які володіють певними повноваженнями та елітарністю і закритістю, що іноді призводить до протистояння активу та колективу. Це не може дати позитивних результатів, не тим більше розвинути соціальну активність студентів. Старостат, існуючий в багатьох навчальних закладах - не самоврядування в первинному вигляді, а лише його компонент і часто зовсім недієвий.

Ми помітили, що на сьогоднішній день ще є навчальні заклади, в яких відсутня монополія однієї організаційної структури на роботу зі

студентською молоддю. Студенти беруть участь як в діяльності різноманітних формувань та об'єднань (студентські театри, творчі колективи, команди КВН і т.д.), так і в роботі органів студентського самоврядування.

Студентам перелічених вишів було запропоновано назвати діючі в навчальних закладах органи студентського самоврядування. Серед відповідей були старостати, ради профоргів, конференції, клуби, ради і т.п. Найбільш розповсюдженими організаційними формами студентського самоврядування названі студентські ради та парламенти. Це відображено в таблиці 2.1.1.

Таблиця 2.1.1

Найбільш розповсюджені форми студентського самоврядування у вищих навчальних закладах м. Полтава, названі студентами

№ п/п	Кількість навчальних закладів	Організаційні форми	%
1.	1	Старостати	16,7
2.	2	Студентська рада	33,3
3.	2	Студентський парламент	33,3
4.	1	Інші	16,7

Далі ми вивчали ступінь участі студентів в роботі органів студентського самоврядування та коло питань, які вони вирішують самостійно. Кожен шостий з опитаних не відповів або відповів «не знаю», близько 7% студентів дали невизначену відповідь.

В таблицях 2.1.2 та 2.1.3 наведений перелік питань, які найчастіше змушені вирішувати студенти і вказано степінь безпосередньої участі в діяльності студентського самоврядування. Отримані дані дозволяють зробити висновок, про те, що студентам представлені в основному разові види самостійної діяльності. Жодну з функцій управління життєдіяльністю свого колективу студенти в повній мірі і самостійно не виконують, що, безперечно, знижує їх активність та ініціативу.

Таблиця 2.1.2

Перелік питань, які студенти вирішують самостійно у навчальному закладі

№ п/п	Питання, які студенти самостійно вирішують у навчальному закладі	% від загальної кількості опитаних
1	Проведення позааудиторних заходів	76,0
2	Розгляд питань поведінки та успішності окремих студентів	32,0
3	Рішення деяких навчальних питань	13,4
4	Участь у плануванні життєдіяльності навчального закладу	21,0
5	Планування та розподіл коштів	6,8

В деяких навчальних закладах участь студентів в роботі органів студентського самоврядування також носить епізодичний та тимчасовий характер.

Таблиця 2.1. 3

Безпосередня участь студентів в роботі органів студентського самоврядування

№ п/п	Безпосередня участь	% від загальної кількості опитаних
1	Організація дозвілля студентів	78,2
2	Участь у колективній творчій справі	86,3
3	Проведення адаптацій студентів I курсу (система студентських кураторів)	12,0
4	Участь у плануванні окремих напрямків роботи органів студсамоврядування	10,6
5	Участь в соціальній діяльності	46,1
6	Участь у розробці законів та правил для студентів навчального закладу	3,0
7	Відстоювання прав студентів перед керівництвом навчального закладу	2,7

Під час інтерв'ювання респондентів ми виявили такі аспекти, як бажання брати участь в справах студентського самоврядування (особливо серед студентів I-II курсів), прагнення через активну діяльність

ствердитися в середовищі однолітків. Нам представляється, що цей мотив усвідомлюється студентами недостатньо, принаймні, оговорити заявити про нього деякі респонденти змогли лише після кількох наведень в інтерв'юванні.

У цих самих вищих навчальних закладах ми попросили відповіді 93 викладачів (здебільшого кураторів академічних груп) на питання про значення студентського самоврядування для розвитку особистості майбутнього фахівця. 85% респондентів розглядають його лише як форму організації колективної дозвіллевої діяльності студентів. 60% опитаних викладачів вважають студентське самоврядування фактором формування гуманістичних відношень в колективі; 73% - засобом формування колективу та розвитку студентської активності. З відповідей викладачів видно, що вони високо оцінюють виховні можливості студентського самоврядування в становленні особистості студента. Але в той же час більшість викладачів провідною формою самоуправління все-таки вважають організацію дозвілля в поза навчальній діяльності.

Вивчаючи далі стан студентського самоврядування, ми побачили, що всі навчальні заклади успішно пройшли етап моделювання структури системи студентського самоврядування свого вишу. В більшості вже функціонують органи студентського самоврядування. В деяких навчальних закладах та окремих їх підрозділах (факультетах) діє адміністративна модель студентського самоврядування. За допомогою цієї моделі суб'єкти навчального процесу реалізують свої громадянські права на участь в управлінні справами вищого навчального закладу через так звані старостати. Характеризуючи результативність роботи старостатів, ми можемо вказати на таку її рису як формалізм. Реального самоуправління студентів в цій моделі не здійснюється, ініціатива студентів підконтрольна керівництву закладу або підрозділу і не заохочується. До складу старостату входять призначені старости, які часто є лише формальними лідерами академічної групи. Середня ланка студентства в цих органах

самоврядування не представлена. Відбувається розрив лінії соціальної активності, акцент зроблений на використання адміністративного ресурсу.

Прикладом використання ігрової моделі є впровадження в практику студентського самоврядування ігрових симуляційних технологій. Всі учасники навчального процесу є громадянами ігрової держави (наприклад, студентська республіка), самостійно вирішують практично всі питання, пов'язані з організацією їх життєдіяльності. Слабкою стороною даної моделі є надмірне захоплення ігровою стороною процесу на шкоду доцільності.

Аналізуючи роботу органів студентського самоврядування, нами були виділені рівні його розвитку, представлені на рис. 2.1.1

1 рівень - навчальні заклади, де самоврядування здійснюється на основі адміністративного принципу, прийняття управлінського рішення здійснюється студентами за участю педагогів, їм підказують готові рішення (50% закладів). Такі дії позбавляють студентів можливості шукати та знаходити свій варіант рішення, проявляти активність при його реалізації.

2 рівень - навчальні заклади, в яких самоврядування діє на репродуктивному рівні або тільки на рівні окремих підрозділів (факультетів), а також як форма виконання разових, не пов'язаних між собою доручень, або колективних творчих дій (33%), що негативно впливає на розвиток соціальної активності студентів, їх ініціативу.

3 рівень - навчальні заклади, де студентське самоврядування правомірно розглядає будь-яке питання життєдіяльності вишу, його взаємодію з місцевими органами місцевої влади. Студенти мають можливість вносити пропозиції до планування та організації заходів, беруть участь в спільному підведенні підсумків та аналізі роботи органів самоврядування (17%). В останньому випадку розвиток соціальної активності має більш високий ступінь якості та продуктивності.

Рис. 2.1.1 Рівень розвитку системи студентського самоврядування у вищих навчальних закладах м. Полтави

Наші спостереження підтвердили, що 35,6% студентів в тій чи іншій мірі брали участь в самоврядній діяльності; 46% студентів відмітили, що найбільший інтерес та задоволення від результату вони отримали в процесі соціально значимої діяльності: робота волонтерського загону; проведення акцій, пов'язаних із власними захопленнями та хобі (виставки та ярмарки творчих робіт студентів); участь в організації концертів та змагань.

Вивчаючи досвід навчальних закладів ми зробили наступні висновки: студентське самоврядування в поєднанні з іншими формами та методами виховання може сприяти формуванню соціальної активності, ініціативи та самодіяльності студентів, участь в соціально направленій діяльності (робота із студентами молодших курсів по їх адаптації, вивчення потреб студентства, розробка перспективи розвитку власного студентського співтовариства) допомагає студентам набути навичок самостійного входження в соціум, навчитися будувати гуманістичні стосунки з іншими людьми. Ми можемо зробити і ще один висновок: студенти розуміють значиму діяльність як діяльність корисну, але не пов'язують участь в ній з реалізацією власних потреб та проявом здатностей, хоча беруть в ній активу і безпосередню участь.

Так студенти Полтавського національного педагогічного університету провели акцію, яка отримала підтримку адміністрації міста по знищенню

амброзії на території Полтави.

Ми помітили, що саме такі справи, осмислені студентами, надихають інших на свідоме служіння колективу, сприяють реалізації особистих та суспільних інтересів, розвивають їх соціальну активність, а діяльність органів студентського самоврядування відкриває широкий простір для встановлення контактів із навколишнім соціумом, які майже завжди стають міцними та безпосередніми. Ці контакти також сприяють вихованню соціально-активної особистості майбутнього вчителя, самостійності та творчої ініціативності.

Ми з'ясували, що життєва активність студентів проявляється там, де вони об'єднанні спільною корисною справою, відчувають себе затребуваними, значимими. Якщо ж активність проявляється для когось на основі потреб сім'ї, суспільства за принципом «ти повинен узяти участь», то говорити про прояви соціальної активності не доводиться.

Для підтвердження даного висновку студентській раді природничого факультету було дано офіційне доручення організувати круглий стіл, присвячений толерантному ставленню до представників різних національностей. Були чітко окреслені функції кожного учасника. В своїй абсолютній більшості студенти тоді не виявили інтересу до доручення. В подальшому цим же студентам запропонували на вибір варіанти участі в суспільно значимій діяльності: підготувати та провести захід, який би максимально в повній формі розкрив для першокурсників поняття толерантності та продемонстрував значимість толерантного ставлення.

Таким чином, можна зробити висновок, що найбільша степінь студентської активності, прояв творчої ініціативи присутній там, де самостійний вибір форми та змісту справи, етапів її підготовки, реалізації, а також вибір виконавців. Це виражалось у студентів в бажанні самим придумати форму, зміст, розробити план проведення. Зауважимо ще на одному фактові: під впливом перших вражень від успішної справи у студентів пробуджується і розвивається інтерес до подальшої участі, а

потім виникає і потреба в спілкуванні з однолітками, інтерес до участі в діяльності органів студентського самоврядування.

Вивчаючи виховання активної життєвої позиції студента в системі студентського самоврядування ми переконалися, що її росту сприяє та діяльність, в якій на основі співпраці активну участь беруть не лише студенти, а і педагоги.

Масова практика показує, що продуктивними та цікавими бувають ті засідання студентської ради, колективні справи, в яких брали участь і викладачі та спеціалісти з різних питань. Основними передумовами, які впливають на виховання соціально-активної особистості, ставали: реалізація співпраці студентів та викладацького складу, створення партнерської та ділової атмосфери з адміністрацією навчального закладу.

Аналізуючи досвід вищих навчальних закладів, ми звернули увагу на те, що розвитку життєвої позиції студентів в системі студентського самоврядування сприяє гуманістична направленість системи міжособистісних відносин в його органах, сприяє створенню стосунків діалогічного спілкування, яке дозволило більшості студентів зробити якісний стрибок в розвитку соціальної активності. Серед якісних характеристик міжособистісних відносин в студентському самоврядуванні (за матеріалами анкетування) респондентами були названі: довіра (85%); піклування (48,5%); співпраця (78%); толерантність (53,1%).

Ми помітили, нажаль, що діагностичне вивчення міжособистісних відносин в студентському середовищі педагогами проводиться фрагментарно. Лише 39,3% викладачів, за оцінками студентів, можуть вислухати думку студентів, відчувати емоційний стан студента. 63,7% педагогів використовують професійний стиль спілкування в поза навчальній діяльності і як і раніше спілкуються зі студентами з позиції викладача (ментора). Але студенти: чекають більшої самостійності та довіри, спілкування в режимі діалогу. Крім того, 87% студентів вважають, що гуманне ставлення педагога до них сприяє нормальним, теплим

взаємовідношенням між студентами та викладачами.

Аналіз досвіду роботи показав важливість та необхідність висунутих нами педагогічних умов досліджуваної проблеми, викладених вище: забезпечення соціально направленої колективної діяльності, яка враховує індивідуальні потреби та можливості студентів; інтеграція діяльності студентів, викладачів, адміністрації з метою оволодіння та трансляції соціального досвіду; гуманістичний характер міжособистісних відносин студентів в системі студентського самоврядування.

Однак при вивченні досвіду роботи вищих навчальних закладів ми виявили протиріччя між педагогічною практикою та висунутими нами умовами, яке обумовлене замкненістю педагогічного процесу та орієнтацією його лише на організацію окремих дозвіллевих заходів. У результаті, не дивлячись на наявність деякого сприятливого психологічного клімату в цих колективах, педагогічні можливості розвитку соціальної активності студентів у процесі організації студентського самоврядування не реалізуються, ця робота не носить соціальної направленості, яка враховує індивідуальні потреби і можливості студентів. Студентам не надається можливість усвідомити і проявити себе реальними суб'єктами в цій діяльності через самоврядування через відсутність практики взаємодії, недостатньої уваги з боку викладачів до проблем міжособистісних відносин в системі студентського самоврядування. А між тим, студентське самоврядування - це специфічна (відкрита, добровільна, соціально-орієнтовна, різновікова) організація колективної діяльності, метою якої є розвиток та саморозвиток особистості при досягненні суспільно значимих цілей.

Нам належало від констатуючого етапу перейти до дослідно-експериментальної перевірки педагогічних умов виховання соціально-активної особистості майбутніх вчителів в системі студентського самоврядування. Експеримент полягав в організації на природничому факультеті Полтавського національного педагогічного університету імені

В.Г. Короленка широкого волонтерського руху, акумульованому в волонтерському загоні як складовому системи студентського самоврядування. Серед знакових акцій загону варто відмітити благодійні ярмарки, допомогу ветеранам війни, догляд за могилами загиблих в роки другої Світової війни та ін.

Організація, підготовка, проведення та аналіз цих акцій зокрема та функціонування загону в цілому, сприяли створенню атмосфери партнерства, духовна взаємодія студентів та соціуму, формування готовності та здатність студентів, викладачів та співробітників навчального закладу співпрацювати один з одним.

2.2 Моніторинг студентської молоді щодо формування активної життєвої позиції

Дослідження виховання активної життєвої позиції студентів в системі студентського самоврядування, його можливостей по створенню умов для участі в суспільно значимій діяльності було організовано в рамках дослідно-експериментальної роботи, направленої на перевірку висунутих в гіпотезі педагогічних умов, необхідних для розвитку соціальної активності студентів в системі студентського самоврядування.

Передумовою для вироблення механізмів виховання життєвої позиції особистості в системі студентського самоврядування стала система виховної роботи в цьому напрямку на природничому факультеті Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

У Полтавському педуніверситеті студентам надана можливість участі в організації та діяльності клубів, творчих об'єднань, гуртків, секцій, асоціаціях, і, звісно, створені необхідні умови для забезпечення соціальної направленості колективної діяльності на благо себе та інших. Через різні види спільної діяльності (студенти, викладачі, адміністрація (співробітники)) у студентів виробляються навички соціальної взаємодії, закріплюються вміння, з одного боку, брати на себе відповідальність та певні зобов'язання та виконувати їх. З іншого боку, - підкорятися колективній дисципліні, але при цьому відстоювати свої права, співвідносити особисті інтереси з груповими та суспільними, результатом стає розвиток соціальної активності особистості.

Загальновизнаним вважається той факт, що лише активне, свідоме включення в діяльність може позитивно сказатися на її результаті, якщо її основою виступає реально існуюча і усвідомлена студентами соціальна значимість конкретної справи, через яке відбувається задоволення різноманітних потреб особистості, усвідомлення важливості своєї

діяльності соціумом.

Пріоритетні сфери діяльності студентського самоврядування включають в себе те, що цікаво і в чому можуть проявити себе, розвинути соціальну активність, свої здібності, можливості всі учасники виховного процесу: студенти та викладачі.

Формуючи експеримент, в якості сфери діяльності студентського самоврядування, в межах якої будуть створені сприятливі умови для виховання соціально-активної особистості студента як майбутнього вчителя, був обраний волонтерський рух. Спочатку це мало дещо спонтанний характер і полягало в організації дозвілля та святкових програм дітям - сиротам в дитячих будинках області. З часом, розширюючи перелік напрямків роботи та реалізуючи все нові і нові акції волонтерство факультету набувало досвіду та підвищувало власну компетентність в проведенні соціально значущих справ, долучаючи до їх виконання нових студентів. Розглядаючи соціальну активність студента як інтеграцію особистості з оточуючим світом та людьми з метою пізнати себе, адаптації до суспільних норм поведінки та накопичення соціокультурного досвіду життя, ми звернулися до досліджень М.І. Монахова. Він вважав, що важливі суспільно значимі якості, які суспільство вважає обов'язковими для молодих громадян країни, можуть служити показниками вихованості, тобто рівня соціального розвитку студента, які характеризують міру його готовності до життя в суспільстві. Такими, на думку М. І. Монахова є: патріотизм, колективізм, гуманність, сумлінне ставлення до праці, відповідальність, допитливість та ін. Дані критерії служать ідеальним зразком, який виражає *вищий*, найбільш бездоганний *рівень* соціальної активності; відсутність якої-небудь ознаки констатує *середній рівень*. Таким чином, *низький рівень* відрізняє прояв менше половини ознак від загальної кількості критерій або їх відсутність.

Іншим критерієм розвитку активної життєвої позиції є рівень міжособистісної та самооціночної тривожності студента, оскільки

психологами доведено, що особистість розвивається більш гармонійно, якщо в якій-небудь діяльності людині приємно та комфортно. Виділення цього критерію передбачає не наявність або відсутність у студента яких-небудь переживань, симптомів тривожності, а розгляд певної ситуації з точки зору того, наскільки вона може викликати тривогу. Тому, університетська тривожність - ситуації, пов'язані з навчальним закладом, спілкуванням з викладачами; самооціночна - ситуації, які актуалізують представлення про себе; міжособистісна - ситуації спілкування серед студентів в органах студентського самоврядування в процесі діяльності. Це дозволяє виявити області дійсності, об'єкти, які є для студента основними джерелами тривоги, і, по-друге, в меншій мірі залежні від особливостей розвитку у студентів інтроспекції.

Для дослідно-експериментального доведення умов гіпотези нашого дослідження були визначені дві групи: експериментальна (52 чоловіки) та контрольна (49 чоловік). Вибірка визначалася тим, що студенти були представниками природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка за віковим, статевим, соціальним складом і була умовною.

Перед нами стояла задача перевірити ефективність першої умови розвитку активної життєвої позиції студентів в системі студентського самоврядування. Виділяючи забезпечення соціально направленої колективної діяльності, яка враховує індивідуальні потреби та можливості студентів як однієї з основоположних умов, ми вважали що інтереси студентів до значимої діяльності є важливим проявом соціальної активності студентів, які фіксують стан особистості та його відношення до діяльності. Тому інтерес можна представити як усвідомлене сприйняття суб'єктом свого ставлення до діяльності, яка має великий виховний потенціал.

На першому етапі формуючого експерименту, ми провели анкетування студентів з метою з'ясувати їх розуміння значимості участі в

колективних творчих та соціально направлених справах, ставлення в колективі однолітків до учасників органів студентського самоврядування. Відображені в додатку А дані свідчать про те, що студенти експериментальної та контрольної груп розуміли, що соціально значима діяльність - це діяльність, корисна для суспільства, але не усвідомлювали, що, беручи участь в ній, вони можуть реалізувати свої інтереси, проявити власні здібності.

Розуміючи важливість цієї діяльності, самі студенти не прагнули брати в ній участь, проявляти ініціативу. Лише 9,6% учасників експериментальної групи та 6,1% контрольної групи вважають, що їх знання і вміння можуть бути корисними в суспільно корисній діяльності.

Ми також виявили, студенти з контрольної групи соромляться говорити одноліткам та рідним про участь в соціально значимих справах (30 чоловік). Свою роль в роботі органів студентського самоврядування учасники експериментальної групи оцінили як «виконавець» (25 чол.), а контрольної групи в більшості визначили себе в якості спостерігача (30 чол.), що свідчить про те, що учасники контрольної групи надавали перевагу в ході роботи в органах студентського самоврядування займати спостережну позицію.

Також ми визначили рівень вихованості студентів, що призвело до показників, представлених в таблиці 2.2.2.

На основі виявлених параметрів ми змогли визначити модель студентів учасників експериментальної та контрольної груп.

Таблиця 2.2.1

Показники рівня вихованості студента

Низький	3	5,8	3	6,1
Дуже низький	-	-	-	-
	КІЛЬКІСТЬ	%	КІЛЬКІСТЬ	%
Високий	30	57,7	29	59,2
Середній	19	36,5	17	34,7

Учасник експериментальної групи, з яким проводилася спеціальна робота по залученню його в соціально-орієнтовану діяльність, - це студент природничого факультету (незалежно від статі та віку), товариський, емоційно-стійкий, залежний від думки групи, довірливий, практичний, поступливий, схильний до новаторства, з нормальним рівнем загальної та міжособистісної тривожності, з підвищеним фоном настрою в поєднанні з оптимізмом і високою активністю, чутливістю, з високим рівнем вихованості.

Студент з контрольної групи, з яким спеціальної роботи не проводилося, - це стриманий, емоційно-стійкий, самостійний, серйозний, схильний до ризику. Він буває консервативним, напористим, спонтанним, з нормальним рівнем університетської тривожності та міжособистісної тривожності, з підвищеною здатністю до домінування, з високим рівнем вихованості.

На основі отриманих даних ми змогли зробити висновок, що спеціально організована, соціально орієнтована діяльність зможе вплинути на розвиток навичок спілкування, міжособистісної взаємодії, орієнтувати особистість на самостійне прийняття рішень, формувати активну життєву позицію студентів.

Крім цього, нами був зроблений ще один висновок, що в зміст діяльності членів експериментальної групи, які брали участь в організації студентського самоврядування, необхідно включити такі види та форми роботи, які б забезпечили підвищення їх соціальної активності.

Діяльність органів студентського самоврядування на формуючому етапі експерименту повинна була перевести процес спонтанного задоволення потреб та формування мотивів діяльності в акт усвідомленого прийняття рішення на основі співставлення всіх «за» і «проти» і, як внаслідок, трансформувати розвиток соціальної активності особистості майбутнього вчителя в системі студентського самоврядування в

саморозвиток, самовдосконалення та самореалізацію. Для цього ми ввели нові види та форми соціально значимої діяльності, враховуючи інтереси та потреби учасників експериментальної групи:

- ┌ до творчої діяльності - 12 чол. (23,0%);
- ┌ до дозвіллевої діяльності - 10 чол. (19,2%);
- ┌ до суспільної діяльності - 15 чол. (28,8%);
- ┌ до трудової діяльності - 5 чол. (9,6%);
- ┌ до спортивної діяльності - 7 чол. (13,5%);
- ┌ до професійної діяльності - 3 чол. (5,9%).

Студенти експериментальної групи працювали над розробкою та реалізацією сценаріїв творчих справ, розробкою та впровадженням соціально значимих проектів, проведенням акцій для студентів всього університету та мешканців прилеглого району. Поступово вони почали розуміти, що одному ефективно вирішити проблему неможливо, тому студенти намагались знайти застосування своїм здібностям та можливостям через участь в діяльності волонтерського загону та інших органів студентського самоврядування. Самостійно, а часом і з викладачами добровільно об'єднувалися для більш успішної спільної діяльності.

Таким чином, участь членів експериментальної групи в соціально значимій діяльності, яка визнається і схвалюється оточуючими, дозволила студентам в ході дослідної роботи усвідомити та оцінити себе, набути впевненості в собі і своїй значимості для інших і адекватно поставитися до їх оцінок, сформувати суспільно направлену мотивацію.

Робота в органах студентського самоврядування сприймалась студентами як спосіб навчитися життєдіяльності в соціальному просторі прав і обов'язків, як можливість проявити та реалізувати себе. Студенти приймали рішення активно брати участь в тій чи іншій діяльності тоді, коли їм була видна перспектива цікавого і корисного життя. Це, безумовно, призводило до виховання таких якостей особистості як допитливість, відповідальність, сумлінне ставлення до праці, розвивало колективізм,

підвищувало соціальну активність учасників експериментальної групи.

Процес колективного планування діяльності учасників експериментальної групи включав його активізацію через доведення, аналіз, оцінку, схвалення, підтримку, пошук ідей, обґрунтування пропозицій, опанування, порівняння, рефлексію.

В період реалізації рішення були відсутні розмежування з конкретних доручень, кожен член експериментальної групи мав право самостійно вибрати де він буде застосовувати свої знання, сили, досвід.

При підготовці ключової творчої, соціально корисної справи під керівництвом членів експериментальної групи, границі академічних груп зникали, створювалися тимчасові студентські колективи (команди). В них могли опинитися студенти різних груп. Це сприяло розвитку соціальної активності та формуванню відповідальності у членів експериментальної групи відповідальності не лише за себе, але і за інших. Але головне - відбувалося сполучення учасників експериментальної групи, де відчуття комфортності набував кожен.

На формуючому етапі експериментальної роботи позитивно зарекомендували себе такі форми діяльності, як соціально-орієнтовані справи, круглі столи, диспути, підтримка інформаційного сайту, акції, ярмарки, виставки, майстер-класи, соціальні проекти та ін.

Стійкість рівня міжособистісної тривожності в контрольній групі стала результатом боротьби за лідерство та переживань, оскільки їх діяльність носила індивідуальний характер.

Розуміння, що студентське самоврядування не стільки вводиться, скільки створюється в самому колективі, і є умовою розвитку соціальної активності студентів, ми в ході дослідної роботи, спираючись на колектив експериментальної групи (волонтерський загін студентської ради факультету), розробили та апробували комплексну програму поетапного виховання соціально-активної особистості студента - майбутнього вчителя в системі студентського самоврядування .

На першому етапі реалізації даної програми ми вирішили задачу формування уявлень студентів про демократизацію суспільства та виховного процесу. Потім через розроблений цикл бесід, диспутів, майстер-класів, тренінгів, соціологічних опитувань вивчалася думка студентів факультету, викладачів, співробітників та батьків і розглядалися можливі шляхи удосконалення діяльності студентського самоврядування. В третій етап програми ми включили розробку структури та змісту діяльності органів студентського самоврядування. Використання цієї програми допомогло студентам реалізувати своє право вибору і можливість проявити себе, на різних етапах роботи органів студентського самоврядування, стимулюючи їх ініціативність, творчість, активність.

Для оцінки ролі студентського самоврядування у вихованні соціально-активної особистості студентів була запропонована анкета його організаторам і учасникам. Аналіз показав, що 47% студентів, беручи участь в системі студентського самоврядування, вважають що набутий досвід стане при нагоді в подальшому. Позитивний вплив студентського самоврядування на все життя відмітив кожен другий учасник експериментальної групи.

Спільна діяльність сприяла появі «відчуття того, що і моя думка може впливати на життя університету» (Галина З.), що «з'являється віра в свої власні сили і покращується взаєморозуміння з товаришами» (Наталія С.). З метою виявлення рівня самооцінки на формуючому етапі експерименту, ми провели психологічне тестування. Студентів попросили письмово завершити на власний розсуд незавершене речення «Те, що мені подобається в собі, - це ..», оцінити систему студентського самоврядування та визначити його можливу роль у здійсненні життєвих планів студентів.

З наведених даних можна зробити висновок, що всі показники в експериментальній групі вищі за відповідні показники контрольної групи. Особливо помітна перевага експериментальної групи в оцінці позитивної ролі студентського самоврядування в організації їх студентського життя (в

1,3 рази) і та можливої ролі самоврядування в реалізації своїх життєвих план (в 1,6 разів). Без сумнівів, це свідчить про ефективну роботу органів студентського самоврядування.

Участь студентів в органах студентського самоврядування позитивно впливало на процес розвитку особистості, підвищувало її самооцінку, сприяло розвитку соціальної активності. Крім того, ми помітили, що в ході соціально орієнтованої діяльності змінюється рівень загальної та університетської тривожності. Виховання соціально-активної особистості майбутнього вчителя проходить більш успішно в тому випадку, якщо студенти безпосередньо є членами органів студентського самоврядування.

Проведений перший етап формуючого експерименту дозволив також побачити, що розвиток соціальної активності в процесі організації студентського самоврядування можливий за умови забезпечення соціально направленої колективної діяльності, яка враховує індивідуальні потреби та здібності студентів, що, безумовно, підтверджує перевірку введеної нами першої умови гіпотези, облік якої допоміг вирішити першу та третю задачі дослідження.

В ході реалізації першої умови ми звернули увагу на те, що, з одного боку студентська рада не доходить до кожного студента факультету безпосередньо (її вплив був все-таки опосередкованим), через участь в колективних ділах, створення сприятливих умов для життєдіяльності студентства на факультеті. При цьому, на факультеті в результаті проведення експерименту органи студентського самоврядування стали більш відкритими для пересічного студента та діяльність їх стала прозорішою і публічнішою. Натомість в проведеному анкетуванні студенти інших факультетів вказували серед проблем «елітарність» органів студентського самоврядування, «закритість» та «віддаленість» від «простого» студента. Не всякий студент цих факультетів зміг оцінити та відчути на собі сприятливий вплив роботи органів студентського самоврядування.

З іншого боку, самоврядування - далеко не єдиний фактор педагогічного процесу, який сприяє вихованню соціально-активної особистості студентів. Безумовно, основну практичну роботу зі студентами виконує педагогічний колектив, який робить реальний внесок в процес формування соціальної активності, ініціативи та самодіяльності студентів.

Університет існує та розвивається в нових умовах, яким властиві різноманітні відцентрові та доцентрові трансформації. Вони мають відношення до тих суб'єктів виховного процесу, від яких залежить прийняття самоврядування як гарантії нормального функціонування вищого навчального закладу в цілому та студентського організму зокрема, розуміння самоврядування як умови розвитку соціальної активності студентів. Впроваджуючи другу умову нашої гіпотези, ми виходили з того, що діяльність суб'єктів виховного процесу в сучасному виші здійснюється в тісній інтегрованій співпраці студентів та викладацького складу і пов'язана з серйозними та якісними змінами особистості студентів.

Розглядаючи співпрацю студентів та викладачів (далі тандем) з точки зору діяльності студентського самоврядування природничого факультету та роль педагогів в розвитку соціальної активності, ми переконалися в тому, що студентське самоврядування не може діяти «відрізано» від професорсько-викладацького складу вищого навчального закладу функція якого своєрідна, і вимагає дотримання соціального та педагогічного такту та етики.

Викладачі виступали в нашій дослідній роботі не прямими, а опосередкованими учасниками: організаторами та вихователями. Заохочуючи студентську активність в тій чи іншій сфері, вони допомагали надати цій діяльності відповідну організаційну форму, відкривали простір студентської самодіяльності, створювали умови для виховання соціально-активної особистості студентів. Головним принципом їх спілкування зі студентами стало рівноправне партнерство.

Ми розуміли, що сучасний студент - це багатогранне явище, не схоже

на свого попередника навіть 10-літньої давності: він мобільніший, здатний задавати більш високий темп діяльності; більш прагматичний; його відрізняє більша поінформованість, що визначається великою адаптацією в світі нових інформаційних технологій, устремління встановлювати нові комунікативні зв'язки; він більш розкутий, тяжіє до ліберально-споживацької системи ціннісних орієнтирів, основу якої складає установка на отримання дивідентів від усього, що його оточує.

В ході нашого дослідження ми реалізували програму інтеграції діяльності викладачів та студентів для розвитку соціальної активності студентів. Складові частини програми описані в додатку Б. Дослідження цієї програми допомогло нам організувати студентів - учасників проведення «Тижня вишиванки на факультеті», розробити план заходів, створити цікавий сценарний план, підготувати цікаві розваги. Головна ж мета цієї програми - зробити всіх співучасниками святкового дійства.

Аналізуючи діяльність студентів та викладачів за весь час роботи по організації та проведенню «Тижня вишиванки», ми виявляли коефіцієнт готовності викладачів до співробітництва та співтворчості зі студентами. В період підготовки плану заходів на засідання студентської ради факультету - органа студентського самоврядування - була запропонована оцінка їх діяльності за визначеними показниками, тобто зафіксовані найбільш значимі компоненти суспільної справи та складена карта аналізу співробітництва.

Кожному компоненту присвоювався бал, і оцінка заносилася в спеціальну карту аналізу. П'ять балів ставилися в тому випадку, якщо в ініціативній групі брали активну участь всі суб'єкти студентського самоврядування від моменту планування до втілення в життя розробленого сценарію; при організації і підготовці заходів використовувалися основні принципи самоврядування: спадкоємності, демократії, доцільності, свободи і самодіяльності.

Втілення плану не повинна була мати спонтанних корективів та

відхилень від первинного задуму. Крім того, враховувалася і позитивна оцінка результатів спільної діяльності, отримання нового досвіду всіма її учасниками підготовки колективної творчої справи. Крім цього застосовувався метод колективної експертної оцінки, в якій брали участь студенти та викладачі.

В експериментальній групі виявлено високий рівень розвитку соціальної активності - 71,2% і високий рівень готовності до співробітництва викладачів та студентів - 82,6%. Підтвердженням цього є участь педагогів та студентів в усіх етапах підготовки та проведення «Тижня вишиванки»: надавали допомогу в організації ярмарку, розробляли сценарій тематичних вечорниць, організовували фотовиставку та майстер-класи. В контрольній групі відповідно - 48,9% та 44,8%.

Отримані дані допомогли зробити наступні висновки: розвиток соціальної активності студентів (на прикладі роботи над організацією та проведенням «Тижня вишиванки») більш доцільно відбувається в умовах спільної суспільно значимої діяльності, в основі якої лежить система: «Викладач - Студент - Колектив - Громадськість»; інтеграція сприяє реалізації здатностей студентів, які спілкуються не лише з однолітками, але і з викладачами та керівництвом університету, знаходячи у них підтримку, набуваючи в процесі спілкування досвід старшого покоління; викладачі, використовуючи ідеї та методи співробітництва (доброзичливе ставлення до студента, врахування його індивідуальних можливостей) підтримують бажання студентів бути активними та корисними для оточуючих; чим більше використовує викладач співробітницький тип інтеграції, тим вище рівень соціальної активності студентів, тим якісніше та цікавіше результати спільної діяльності.

Організація, підготовка та проведення «Тижня вишиванки» в ході формуючого експерименту стали основою розвитку таких якостей, як колективізм, сумлінне ставлення до праці, відповідальність, активність. Це стало можливим завдяки тому, що викладачі, стимулюючи роботу

ініціативних та творчих груп, створювали ситуації успіху, самопізнання та самореалізації потенційних здібностей кожного студента.

В контрольній групі не було можливостей встановити особисті контакти. Студенти контрольних групи брали участь в «Тижні вишиванки» формально, без прояву особливої ініціативи. Це не могло не знизити зацікавленість студентів у виконанні доручень, корисної діяльності, що зменшило їх активність. Учасники контрольної групи (39 чол.) обмежувалися виконанням лише заданих доручень, не проявляли самодіяльності, творчості, ініціативності: 20,5% (8 чол.) припинили виконувати доручення, зіштовхнувшись з першими проблемами.

Набуттю досвіду ділових та емоційних контактів з соціумом, зміцнення зв'язків студентів з оточуючими сприяла організація колективних суспільно значимих справ. Включення студентів та викладачів до активної спільної діяльності по організації та проведення «Тижня вишиванки» стало одним з умов виховання соціально-активної особистості студентів.

Таким чином, співробітництво викладачів та студентів в експериментальній групі проявлялося в ситуаціях неформальної спільної діяльності, в поза навчальний період, де завдяки суб'єкт-суб'єктному спілкуванню, проявлялася можливість розвитку таких якостей особистості, як комунікабельність і, особливо, соціальна активність особистості. В контрольній же групі було відсутнє співробітництво і обмін досвідом між суб'єктами виховного процесу, а були лише врегульовані стосунки, достатні для контролю за діяльністю студентів.

В ході експериментальної роботи по організації органів студентського самоврядування ми вивчали, як стосунки викладачів та студентів вплинули на ріст якостей особистості студентів. Зрізи, зроблені на початку і в кінці формуючого етапу експерименту, продемонстрували зміни рівня соціальної активності та прояв творчості студентів. Результати порівняння представлені в таблиці 2.2.2.

Таблиця 2.2.2

Прояв активності та самостійності студентів в процесі підготовки та проведення «Тижня вишиванки»

Якості особистості	Експериментальна група				Контрольна група			
	Зріз № 1		Зріз № 2		Зріз № 3		Зріз №4	
	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%	К-сть	%
Активність	22	36,5	37	71,2	16	32,6	22	44,8
Самостійність	19	42,3	35	69,2	17	34,6	25	51

Максимально високий рівень сформованості якостей особистості відповідає 90-100%, середній рівень розвитку — 30-90%, низький рівень - нижче 30%). В таблиці відображено процентне співвідношення отриманих результатів, щоб побачити, як змінився рівень якостей особистості. Дані, представлені в таблиці, демонструють, що всі учасники експериментальної групи під час першого зрізу мали приблизно однаковий рівень розвитку соціальної активності. Але проведена дослідна робота суттєво змінила отримані показники. З експериментальній групі рівень соціального та творчого розвитку студентів, прояв їх самостійності підвищилися в середньому в 1,6 — 1,9 разів, тоді як в контрольній групі — в 1,3 - 1,5 разів. Це свідчить про важливість спільної діяльності та міжособистісних контактів для формування особистісних якостей студентів, які беруть участь в роботі органів студентського самоврядування.

Члени експериментальної групи, які мали на початку цього етапу дослідної роботи низький рівень активності, продемонстрували значні зміни особистісного росту. На початку експерименту лише 34,6% студентів працювали активно (18 чол.), до кінця дослідної роботи - 82,6% студентів (43 чол.) спробували себе в якості організаторів, ініціаторів, відповідальних, агригаторів різноманітних суспільно корисних справ. В контрольній групі це співвідношення відповідно склало 20,4% (10 чол.) і 46,9%) (23 чол.).

Проведена дослідна робота показала, що завдяки підтримки

викладачів можна створити умови для виховання соціально-активної особистості студентів через організацію діяльності органів студентського самоврядування.

Інтеграція студентів і викладачів в діяльності студентського самоврядування є важливим стимулом виховання готовності студентів до соціальної діяльності. Вона здійснювалася в колективних формах спільної роботи соціальної направленості, які дозволили створити виховне середовище, яка сприяє вихованню соціально-активної особистості студентів. Введення даної умови та його перевірка допомогли у вирішенні другої задачі дослідження.

ВИСНОВКИ

Проведення дослідно-експериментальної роботи із урахуванням аналізу теорії та запропонованої нами педагогічної методики показало, що студентське самоврядування відіграє важливу роль у вихованні активної життєвої позиції молоді, і дозволило зробити такі висновки:

1. Активна життєва позиція молоді - багатоаспектна функціонально-динамічна якість, що інтегрує і регулює структуру особистості та забезпечує певний рівень її включеності до життєдіяльності як суб'єкта свого життєвого шляху і способу життя, зосереджують увагу на тому, що ця якість найбільш повно виявляється й оцінюється у зв'язках людини із суспільством

2. При вивченні досвіду роботи природничого факультету Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка ми виявили, що в студентському самоврядуванні виховний процес на початку експериментально-дослідної роботи в основному був орієнтований на організацію окремих розважальних справ та замкнений все-таки на дозвілльєвій поза навчальній діяльності студентів. У результаті педагогічні можливості виховання активної життєвої позиції молоді в системі студентського самоврядування не реалізувалися, ця робота не носила соціальної направленості, враховуючи індивідуальні потреби та можливості студентів. Між тим, студентське самоврядування - це специфічна (відкрита, добровільна, соціально-орієнтована, різновікова) організація колективної діяльності, метою якої є розвиток та саморозвиток особистості при досягненні суспільно значимих цілей.

3. Зміст роботи органів студентського самоврядування \ сферою вибору різноманіття напрямків, видів та форм зайнятості студентів по інтересам та схильностям, що забезпечує їх саморозвиток, творчість, пізнання, стимулює розвиток соціальної активності. Ознаками соціальної активності студентів є сформованість соціально значимих якостей особистості, наявність нормального рівня міжособистісної та

самооціночної тривожності, зростання позитивної самооцінки.

4.Перевіряючи першу умову гіпотези, ми з'ясували, що забезпечення соціально орієнтованої колективної діяльності, яка враховує індивідуальні потреби та можливості кожного студента, впливає на розвиток його активної життєвої позиції. Соціальна направленість діяльності учасників студентського самоврядування забезпечила реальну інтеграцію студентів з оточуючим соціумом, сприяла реалізації потреб нести добро людям, які стимулювали прагнення студентів перетворювати оточуючий простір. Під час виконання колективної справи розкривалася його значимість для суспільства, через підготовку та проведення її здійснювалося виховання соціально-активної особистості студента.

5.Виховання життєвої позиції молоді - інтенсивний та суспільно-значимий процес, в якому проявляється здатність студента як суспільного суб'єкту до соціальної діяльності та розвитку соціальних професійно значимих якостей.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Виховання особистості : у 2-х кн. – Кн. 1 : Особистісно-орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади / Бех І. Д. – К. : Либідь, 2003. – 280 с.
2. Боловацька Ю. Технологія підготовки виховних заходів у системі студентського самоврядування [Текст] / Юлія Боловацька // Виховання особистісних якостей майбутніх фахівців у системі студентського самоврядування : матеріали Всеукраїнської студ. науково-практичної конференції (м. Полтава, 24-25 квітня 2009 р.) / Полтавська обласна рада, Полтавська міська рада, Кафедра пед. майстерності Полт. держ. пед. ун-ту імені В.Г. Короленка та ін. – Полтава, 2009. – С. 42–45.
3. Вища освіта України і Болонський процес : навчальний посібник / авт. колектив : М. Ф. Степко, Я. Я. Болюбаш, В. Д. Шинкарук та ін. – Тернопіль : Навчальна книга, 2004. – 384 с.
4. Гаврилычева Г. Ф. Воспитание активной жизненной позиции [у младших школьников] [Текст] / Г. Ф. Гаврилычева // Начальная школа. – 1983. – №12. – С.14–17.
5. Гриньова М. Студентське самоврядування: стан, проблеми і завдання [Текст] / Марина Гриньова // Виховання особистісних якостей майбутніх фахівців у системі студентського самоврядування : матеріали Всеукраїнської студ. науково-практичної конференції (м. Полтава, 24-25 квітня 2009 р.) / Полтавська обласна рада, Полтавська міська рада, Кафедра пед. майстерності Полт. держ. пед. ун-ту імені В.Г. Короленка та ін. – Полтава, 2009. – С. 13–16.
6. Іздебська В. Студентське самоврядування як чинник формування самосвідомості молоді [Текст] / В. Іздебська // Рідна школа. – 2000. – №11. – С.26–28.
7. Коломієць О. М. Деякі фактори формування активної життєвої позиції молоді [Текст] / О. М. Коломієць // Радянська школа. – 1981. – №10. – С.13

8. Кращенко Ю. П. Виховання рис лідера у студентському самоврядуванні педагогічного університету [Текст] / Ю. П. Кращенко // Спадщина видатних педагогів Полтавщини в міжнародному освітньому просторі : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. Досвід видатних педагогів Полтавщини в управлінській діяльності : Всеукр. наук.-практ. семінар, (Полтава, 12-13 берез. 2009 р.) / за заг. ред. М. В. Гриньової ; Ін-т педагогіки АПН України, Полт. обл. рада, Полт. міська рада, Полт. держ. пед. ун-т імені В.Г. Короленка. – Полтава, 2009. – С. 44–46.
9. Ляпіна Т. Проблеми і завдання студентського самоврядування [Текст] / Т. Ляпіна // Освіта. Технікуми, коледжі. – 2006. – №1. – С.80–81.
10. Михайлов Н. Активная жизненная позиция [Текст] / Н. Михайлов // Народное образование. – 1981. – №6. – С.86–88.
11. Общая педагогика : учебн. пособие / под ред. В. А. Слостенина : в 2 ч. – М. : Гуманит. изд. центр ВЛАДОС, 2002. – Ч. 2. – 256 с.
12. Орбан-Лембрик Л. Е. Соціальна психологія : у 2-х кн. – Кн. 1 : Соціальна психологія особистості і спілкування / Л. Е. Орбан-Лембрик. – К. : Либідь, 2004. – 576 с.
13. Пасечнікова Л. Моніторинг особистісного розвитку учнів як умова формування особистості [Текст] / Л. Пасечнікова // Директор школи, ліцею, гімназії. – 2006. – №6. – С.26–28.
14. Патола В. Студентське самоврядування в контексті Болонського процесу [Текст] / В. Патола // Персонал плюс. – 2007. – №17-18. – С.4.
15. Положення про студентське самоврядування у вищих навчальних закладах [Текст] // Інформаційний вісник вищої освіти. – 2002. – №7. – С.98–100.
16. Потопа К. Студентське самоврядування як умова соціалізації молоді [Текст] / К. Потопа // Соціальна педагогіка: Теорія та практика. – 2007. – №2. – С.42–45.
17. Смирнова С. «Теорія естетичного виховання» / С. Смирнова, Б. Лихачова.- М. , 1985.

18. Соціологія : підручник / за ред. В. П. Андрущенко, М. І. Горлача. – Харків-Київ, 1998. – 624 с.
19. Троцько Г. В. Студентське самоврядування як засіб розвитку особистості [Текст] / Г. В. Троцько // Педагогічна і психологічна науки в Україні : Збірник наукових праць до 15-річчя АПН України у 5 томах / АПН України. – К., 2007. – Т.1 : Теорія та історія педагогіки. – С.296–307.
20. Україна. Верховна Рада. Про студентське самоврядування в Україні. Закон [Текст] / Україна. Верховна Рада // Позакласний час. – 2007. – №10. – С.67–74.
21. Управление воспитательной системой школы : проблемы и решения / под ред. В. А. Караковского, Л. И. Новиковой, Н. А. Селивановой и др. – М. : Пед. общ. России, 1999. – 264 с.
22. Хоменко З. Виявлення активної життєвої позиції молодших школярів [Текст] / З. Хоменко, А. Хоменко // Початкова освіта. – 2002. – №13. – С.10.

**Результати першого експериментального зрізу по розумінню
значимості участі в колективних справах**

Питання	Експериментальна група – 52 чол		Контрольна група -49 чол	
	Кількість	%	Кількість	%
1. Які з перерахованих видів діяльності є соціальними: організація свят, дозвілля, допомога сиротам та хворим, вивчення студентських проблем та потреб, проведення конкурсів та змагань, надання будь-якої посильної допомоги тому, хто просить	38	73	27	55,1
2. Хто-небудь з сім'ї знає про Вашу діяльність в студентському самоврядуванні?				
Мама	25	48	18	36,7
Тато	18	34,6	7	14,3
Дідусь, бабуся	6	11,5	3	6,1
Брати, сестри	41	78,8	24	48,9
3. Як ставляться друзі до Вашої участі в значимих справах?				
Ніяк, я від них це приховую	5	9,6	30	61,2
Розуміють важливість, але самі бажання взяти участь не мають	12	23	13	26,5
Всі мої друзі займаються подібними справами	35	67,3	6	12,2
4. Як Ви стали учасником студентського самоврядування?				
Прийшов з другом за компанією	31	59,6	7	14,3
З цікавості	6	11,5	14	28,6
Вирішив, що мої вміння та знання стануть в пригоді	15	9,6	3	6,1

5. Яке значення для Вас має участь у студентському самоврядуванні?				
Це цікаво	20	38,5	23	46,9
Можливість реалізувати себе	18	34,6	9	18,4
Можливість особистісного розвитку	5	9,6	4	8,2
Інші мотиви	9	17,3	13	26,5
6. Як ви оцінюєте свою діяльність				
Генератор ідей	10	19,2	3	6,1
Виконавець	25	48,1	12	24,5
Спостерігач	8	15,4	30	61,2
Інша функція	9	17,3	4	8,2

Співробітництво та взаємодія викладачів та студентів при організації та проведенні «Тижня вишиванки» на природничому факультеті ПНПУ імені В.Г. Короленка

Етапи	Зміст роботи по співробітництву та взаємодії	Методи і форми роботи
1	Організація планування колективної творчої справи: підготовка пропозицій в «банк ідей»; вивчення громадської думки; проведення консультацій з керівництвом університету.	Мозковий штурм, колективне планування.
2	Спільна діяльність: розробка сценарного плану «Тижня вишиванки» та сценаріїв окремих заходів.	Засідання студентської ради, бесіди і консультації.
3	Тренінги для викладачів та студентів по співробітництву та спільної діяльності.	Використання групових форм засідань, тренінгових прийомів. Самооцінка, експертна оцінка співробітництва.
4	Створення тимчасової робочої групи за участю викладачів і студентів.	Виділення ініціативних груп та їх лідерів.
5	Розподіл доручень, виходячи з можливостей та побажань учасників «Тижня вишиванки»: створення сценарію, звукове оформлення; інформаційна підтримка запланованих заходів; оформлення приміщення; запрошення гостей; вибір кожним форми участі.	Доручення учасникам творчих справ: оформлення приміщення, підготовка відео- та аудіо-супроподу, інформаційних листівок, буклетів, пакетів для преси.
6	Узгодження педагогічних зусиль викладачів та громадськості.	Проведення вечорниць.
7	Співставлення та аналіз отриманих результатів.	Порівняння, аналіз, узагальнення отриманих результатів.
8	Визначення рівня співробітництва.	Соціологічні дослідження (анкетування).